

Pravo na istraživanje - važnost otvorenog pristupa iz studentske perspektive

Marija Furdek

Fakultet elektrotehnike i računarstva,
Sveučilište u Zagrebu

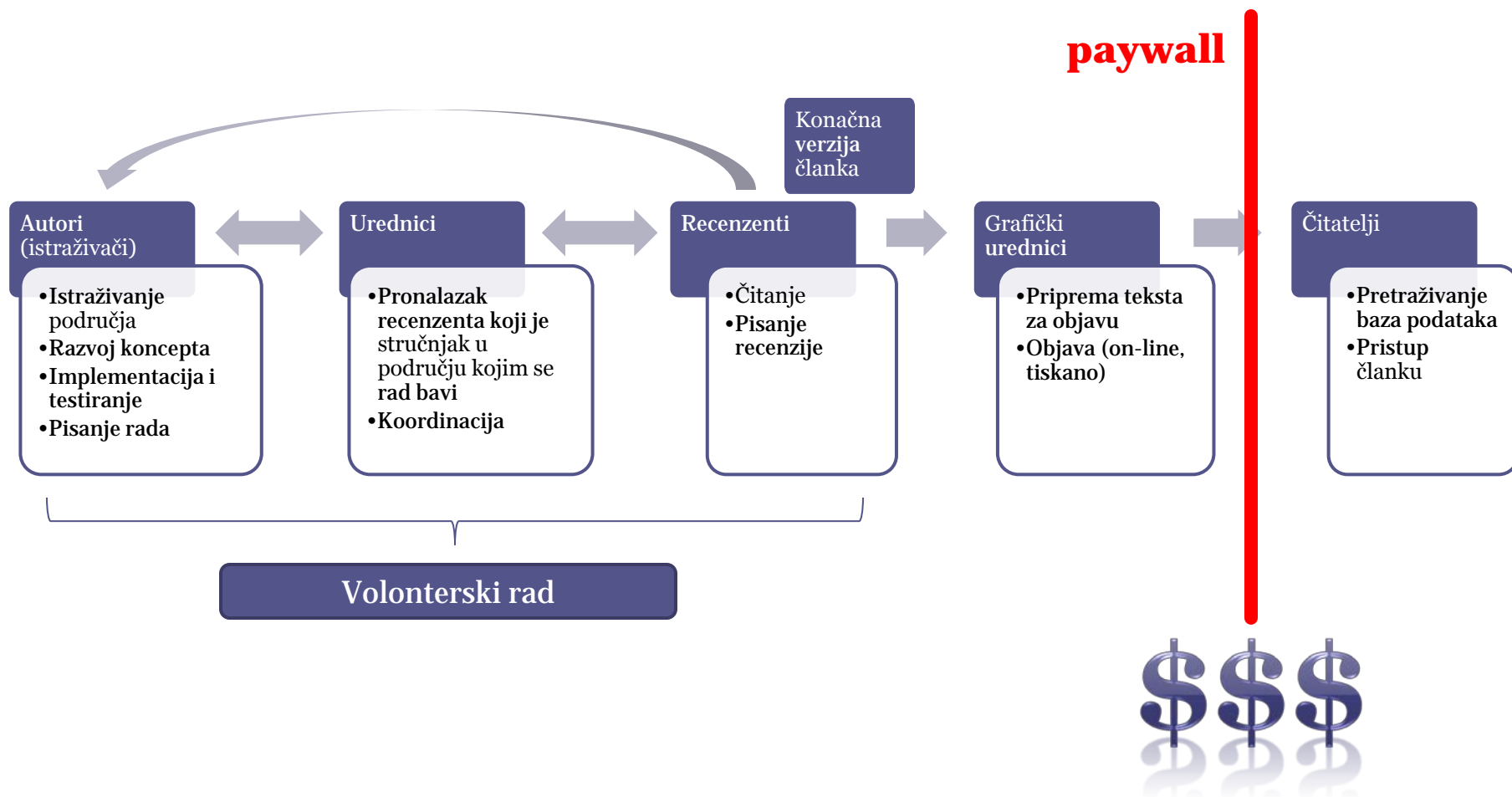

Radionica
Open access - otvoreni pristup
znanstvenim informacijama
Zagreb, 24.10.2012.

Zašto je studentima nužan pristup znanstvenim i stručnim radovima?

- Uvid u detalje pojedinog područja istraživanja
- Stvaranje šire slike područja (evolucija, trenutno stanje, razvojni trendovi)
- Interdisciplinarne poveznice između područja
- Istraživanje u širem kontekstu
  - Danas studenti, a sutra inženjeri, liječnici, pedagozi, farmaceuti, psiholozi, pravnici, ...
- **Problem: Studentima je ograničen pristup materijalima prijeko potrebnima za istraživanje i učenje**

Životni ciklus znanstvenog članka

Problemi vezani uz ograničen pristup

- Autori su skloni objavljivanju u komercijalnim časopisima
  - “*publish or perish*” pritisak
  - veći faktor odjeka više se vrednuje
- Nakon objave, autori prenose izdavačka prava i izdavači postaju jedina točka pristupa člancima
- Već ionako visoki troškovi pristupa časopisima rastu
  - Pretplata na pojedine časopise: 10000-25000 \$
- Knjižnice ne mogu pratiti takav rast cijena

Malo matematike...

- Korištenje članaka u nastavi – primjer:
  - 20\$: okvirna cijena pristupa pojedinačnom članku
  - 3 članka po predmetu, 300-tinjak predmeta na FER-u
  - Ukupno: $3 \text{ članka} * 300 \text{ predmeta} * 20\$ = 18000\$ > 100000\text{HRK}$
- Korištenje članaka na doktorskom studiju:
  - Moj primjer: 170 znanstvenih članaka citiranih u disertaciji
  - Ukupno: $170 \text{ članaka} * 20\$ = 3400\$ \approx 20000\text{HRK}$
- Hrvatski studenti su vrlo zahvalni svojim prijateljima na institucijama u cijelom svijetu koji imaju pristup znanstvenim člancima i voljni su ga podijeliti 😊

Profiti izdavača

Izdavač	Profit u 2010. [2]
Elsevier	36%
Springer Science+Business Media	33.9%
John Wiley & Sons	42%

Za usporedbu:

Kompanija	Profit u 2010. [3]
Microsoft	33%
Google	30%
Apple	22.5%

Studentske i istraživačke inicijative

- **The Right to Research Coalition**
(www.righttoresearch.org)
  - Studentska koalicija koja podupire otvoreni pristup znanstvenim i stručnim publikacijama te poziva sveučilišta, vlade i znanstvenike da učine isto
  - Trenutno uključuje 58 studentskih organizacija iz cijelog svijeta

Načini ostvarivanja otvorenog pristupa^[1]

- Časopisi koji omogućuju slobodan pristup objavljenim radovima
  - Do danas: preko 5000 (oko 20%) časopisa s otvorenim pristupom milijunima članaka
- Otvoreni digitalni repozitoriji koji indeksiraju radove i omogućuju pristup svima
- Učinkovito upravljanje autorskim pravima
  - Autori zadržavaju sva prava potrebna za omogućavanje što šireg pristupa i korištenja svojih radova, kao i izdavanje u prestižnim časopisima
- Lokalne, nacionalne i međunarodne politike koje podupiru otvoreni pristup akademskim istraživačkim radovima

Studentske i istraživačke inicijative 2

- **The Harvard Initiative** [4]
  - Poziv svim djelatnicima na objavljivanje radova u časopisima s otvorenim pristupom
  - Poziv članova uredništava časopisa s pretplatom da pronađu alternativni način objave ili čak daju ostavku
  - Obveza svih djelatnika da kopiju radova pohrane u otvoreni repozitorij DASH (Digital Access to Scholarship at Harvard)
- **The Cost of Knowledge** [5]
  - Poziv matematičara s Cambridgea na bojkot izdavanja, recenziranja i uređivanja radova u publikacijama Elseviera

Dobrobiti slobodnog pristupa

- OA unapređuje obrazovanje
- OA demokratizira pristup istraživanju
- OA unapređuje znanost
- OA povećava vidljivost i utjecaj stipendija
  - **Otvoreni pristup ispunjava profesionalnu odgovornost istraživača da maksimizira pozitivan utjecaj svojeg znanstvenog rada na opću dobrobit**

“Nemamo svi jednake talente, ali svi bismo trebali imati jednake mogućnosti da razvijemo svoje talente.”

John Fitzgerald Kennedy

Reference

¹The Right to Research Coalition

<http://www.righttoresearch.org>

²M. Taylor, “The obscene profits of commercial scholarly publishers”, January 2012

<http://svpow.com/2012/01/13/the-obscene-profits-of-commercial-scholarly-publishers/>

³YCharts <http://ycharts.com>

⁴The Harvard Library, Faculty Advisory Council
Memorandum on Journal Pricing

[http://isites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k77982&t
abgroupid=icb.tabgroup143448](http://isites.harvard.edu/icb/icb.do?keyword=k77982&tabgroupid=icb.tabgroup143448)

⁵The Cost of Knowledge <http://thecostofknowledge.com/>